

Romantikken i Island

Autor(en): **Kristjánsson, Jónas**

Objekttyp: **Article**

Zeitschrift: **Beiträge zur nordischen Philologie**

Band (Jahr): **19 (1991)**

PDF erstellt am: **21.07.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-858343>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

Stagnelius derimod accepterer denne tomhed, og derved sprænger han rammerne for Romantikens livsoplevelse, som den er defineret indenfor polariteten mellem Kellgren og Welhaven på den ene side og Schack Staffeldt på den anden, d.v.s. indenfor en Dag-og Natsideromantik, der giver voldsomt divergerende livsoplevelser. Men ens opfattelse af Romantikken er, mener jeg, stadig for snæver, hvis man ikke tager Stagnelius til indtægt for den bevidsthed, som truede Romantikken indefra.

Her er der tale om et valg man som kritiker træffer, og det er givet, at mange vil foretrække at operere med et mere håndterligt periodebegreb. Men jeg vil fortsat hævde, at man i Romantikken finder mange tekster, der truer med at sprænge bevægelsens egne rammer. Anderledes sagt, kan man lidt drillende påstå, at Romantikken er en bevægelse, der i nogle yderliggående tilfælde, deltog i en *dekonstruktionsproces af egne præmisser og værdier*. Men med dekonstruktion mener jeg her, den til enhver tid i sproget iboende tendens til at ironisere over, fornægte, negere det som en given tid vil have sproget til at gøre. Og enhver tid, selvom visse tidsaldre nok kalder frem dekonstruktive tendenser i højere grad end andre, må finde sig i at dens norm- eller værdisystemer bliver udsatte for sønderlemmende kritik. Det er almindeligt at se en slig kritik, som en budbringer fra følgende periode, og det er ofte rigtigt, men hvis man «flytter» en stemme af denne art op i litteraturhistorien, harmoniserer man (utilladeligt) den tid og den bevægelse, som han eller hun skrev i, for og imod. Dekonstruktive forfattere, som Kierkegaard eller den unge Hamsun, er ofte individer, der ser tidens, eller tidernes, stræben for at fastholde eller skabe bevidsthedsnormer som humbug, og som følgelig benytter sprogets iboende kraft til at sprænge fastslåede opfattelser eller grænser.

Dette fænomen tillægges ofte Modernismen, men det er også en væsentlig og radikal tendens i Romantikken. En del af dens kontradiktoriske væsen.

JÓNAS KRISTJÁNSSON, REYKJAVÍK

Romantikken i Island

Den romantiske bevægelse kom noget sent til Island, mest på grund af landets isolation og usle tilstand. Men derimod varede den længere der end i de fleste andre nordiske lande.

Ved romantikkens begyndelse var København endnu Islands kulturelle hovedstad. Landets eneste skole – latinskolen, blev omkring den tid flyttet fra Reykjavík til Bessastaðir. Landets eneste bogtrykkeri blev styret af rationalis-

mens store forkæmper, overretsdommer Magnús Stephensen, som den gang var landets mægtigste mand (1762–1833). Mens han levede kunne man ikke vente at der blev trykt megen moderne romantisk litteratur i Island. Men da den romantiske digtning tilsidst fik slået rødder i Island, så var den ikke let at udrydde. Den nationale romantik måtte holdes i live, mens vores kamp for selvstændighed mod Danmark stod på. Men grunden til denne sejlivethed var dog ikke alene folkets opblæste nationale hovmod, men også den kendsgerning, at der i Island var en ubrudt forbindelse med oldtidens litteratur og kultur. Vores forherligelse af oldtiden var mere ægte end i de andre nordiske lande. Den islandske romantik blev en virkelig renæssance.

Den første islandske romantiske digter var Bjarni Thorarensen (1786–1841). Han kom til København som grøn student i 1802, netop som Steffens holdt sine berømte forelæsninger, og det vides, at Bjarni i hvert fald lyttede til nogle af dem. Efter sin juridiske embedseksamen var han nogle år kancellist og kancellisekretær i København, men rejste siden tilbage til Island og blev overdommer i Reykjavík og senere amtmand over Nord- og Østisland til sin død. I sine fristunder digtede han romantiske fædrelandsdigte og lejlighedsdigte om danske konger og mindedigte om venner. De bedste af hans digte er mindedigte i gamle nordiske versemål hentet fra Eddaen.

Som mange andre steder fulgte der i kølvandet på den romantiske bevægelse på Island en stærk fædrelandsfølelse, og efter oprettelsen af stænderforsamlingerne i Danmark i 1830'erne opstod ideen om at genrejse det gamle Alting, der var blevet nedlagt år 1800. Lederen for denne bevægelse var Jón Sigurðsson (1811–1879), der er blevet kaldt Islands frihedshelt. Som organ for sin sag udgav han i København et tidsskrift på islandsk, hvori han selv skrev artikler og trykte national-romantiske vækkelsesdigte af forskellige digtere, især af Steingrímur Thorsteinsson (1831–1913).

Sammen med den nationale bevægelse kom der helt naturligt en renæssance indenfor litteraturen og sproget. Nu skulle islandsk renses for udenlandske brokker, især danske, der havde levet i sproget i mange århundreder. Man fandt sit forbillede i de gamle sagaer, og det blev på det nærmeste forbudt at sige og skrive noget der var nyere en *Heimskringla* eller *Njála*. Hovedkvarteret for denne rensning var latinskolen på Bessastaðir, og rensningschefen var skolens græsklærer Sveinbjörn Egilsson (1791–1852), der oversatte Homer til klassisk islandsk og desuden skrev en betydningsfuld ordbog over det oldnordiske skjaldesprog (*Lexicon Poëticum*). De mest populære digtere i det 19. århundrede kom alle fra Bessastaðir, alle oldtidstilbedere og romantiske nationalister. Blandt disse kan nævnes Steingrímur Thorsteinsson (se før), Benedikt Gröndal (1826–1907) og Mathías Jochumsson (1835–1920). Men den berømteste af digterne fra Bessastaðir var dog banebryderen Jónas Hallgrímsson (1807–1845). Han studerede naturvidenskab i København og gennemrejste Island på naturvidenskabelige ekspeditioner. Sammen med tre andre islandske studenter i København udgav han et tidsskrift ved navn *Fjölnir*, hvor mange af hans digte blev trykt. Men hans helbred var længe svagt, og desuden var han yderst udsvævende. Det

blev enden på hans liv at han faldt ned ad en trappe i Skt. Pedersstræde i København, fik knust sit ben og døde af blodforgiftning nogle dage senere, kun 37 år gammel. Hans samlede digte udgør kun en lille bog, men hans indflydelse på islandsk digtning blev enorm og han er den mest elskede digter Island nogensinde har haft. Med ham begynder nutiden i islandsk digtning, og endnu den dag i dag lærer islandske børn hans digte udenad med større glæde end nogen anden digters.

I Island skulle romantikken leve til landet blev selvstændigt i 1918 og delvis helt til republikkens oprettelse i 1944. Og denne gamle nationale romantik smelter sammen med nyere følelsesbetonede bevægelser i vort århundrede. Den mest populære digter i århundredets første del, Davíð Stefánsson (1895–1964) var en sentimental romantiker (og derfor måske ikke så højt vurderet af de yngre generationer). Man kan derfor sige at den islandske digtning var en uafbrudt romantisk strøm i hundrede år, fra Bjarni Thorarensen og Jónas Hallgrímsson i første del af det 19. århundrede indtil de første modernister begyndte at dukke op i det 20. århundredes mellemkrigstid.

DAGNÝ KRISTJÁNSDÓTTIR, OSLO

Finnes det en stjerne bak skyene? Om Jónas Hallgrímssons romantiske forfatterskap

Jónas Hallgrímsson (1807–1845) er Islands nasjonaldikter fremfor noen, og på Island er det blitt forsket en del i hans forfatterskap. Felles for de fleste fortolkningene av hans dikt er en tendens til å harmonisere det motsigelsesfylte forfatterskapet.

I hele Jónas Hallgrímssons lyriske produksjon finner man imidlertid to bevegelser side om side; den ene konstruerer, den andre dekonstruerer; den ene idealiserer, den andre parodierer og profanerer. I Jónas' største dikt er disse bevegelsene begge til stede, men behersket i og av språket. Mot slutten av forfatterskapet dominerer dikterens desillusjon tekstene mer og mer, og språket truer med å rase sammen. På den måten dikter Jónas Hallgrímsson seg fra sine første dikts klassisisme, tvers igjennom romantikken til en slags foregripelse av modernismen, kanskje postmodernismen.

I det følgende kan jeg bare vise glimt fra dette komplekse forfatterskapet – jeg vil snakke om Jónas' estetiske manifest i *Fjölnir* 1837, hans ambivalens overfor nasjonalismen i diktet «Gunnarshólmi», overfor kjærligheten i «Ferðalok», overfor gud i «Ljós er alls upphaf».